

Tù zelene livade, po katerih rastejo mnogoverstne lepe cvetlice (posebno serčna in čedna bela „*parnassia palustris*“), ondi rumene njive, ktere nosijo polno klasje; tù lepi pašniki, ondi gosti logi, vse, vse je tako krasno, tako veličastno! Tù jedno selo, tam posamesna hišica, tù bela cerkva, ondi sivi grad! Kaj še hočeš več viditi?

Tukaj, kjer se sedaj dol in log čredita, kodar cerkve, gradi in hiše stojé, pravi pravlica, je nekadaj jezzero stalo in še den denešnji prepevajo deklice pesmico, ktera to pripoveduje. Tù je tudi svoje dni ošaben Turk s svojim peklenskim mesarenjem razsajal; tù je kraj, kjer je v srednjem veku dosti vitezov gradove stavilo. Vendar plava velika temota nad onimi časi in le tù pa tam se nekoliko razjasnuje. Den denešnji je pa tako lepo živo vse in prijetno da nič bolje! Proti vzhodno-severni strani za smrekovim in hojkovim gojzdom stoji grič in na njem grajšina, kateri Nemci pravijo „*Eggenstein*“, Slovenci pa „*Gorica*.“

Tù hočemo začeti in vse kraje v tej dolinici enako pregledati. Čedna grajščinica je, ktero obdajajo po jedni, levi strani majhen log, nizki griči in sèm ter tjà kmečke hiše. Zadej se dvigujejo večji hribi proti sinjemu oboku, med katerimi je *Radolč* najvišji; na desni strani se vidi *Kozjak* s svojim pečovjem, za katerim je znamenita „*Huda luknja*.“ Proti zahodu pa se ji odpré polje, ktero merzla *Paka*, majhen potok, ki se vedno bolj narašča, kakor srebern trak prepasuje. Ta grajščina je še le v poznejih časih sozidana bila in je sedaj v oblasti grofa *M. Bisingen-a*. Nekdanja „*Gorica*“ pa je stala na bližnjem hribu, kjer razvaline proti oblakom kipé. Marsiktere pripovedke sem že čul od tega razrušenega grada, pa so večidel le pravlice. Če se ne motim, sem jih lani šopek „*Novicam*“ podal. Historično resnično pa je, da so ga vitezi z imenom „*Eggenstein*“ nekdaj postavili in tudi dolgo v oblasti imeli in še okoli 1322. leta živeli. Zadnji tega rodú *Boštjan Eggensteinski* je 1473. leta v turški sužnosti do smerti ranjen umerl. 1334. leta najdemo ta grad v rokah *Miroslava Sanečk*ega in pozneje je bil lastnina celjskih pokneženih grofov. Za temi je še imel mnogo gospodarjev, dokler se ni v razsip spremenil. Denešnja razvalina je večidel tudi že zginila; le malo pečovja še stoji.

Blizo tega kraja samo eno malo nižje proti zahodni strani še stoji stolp z revno streho nekdanjega šaleškega grada in oznanuje, da tudi terdo zidovje pahne čas v prepad minljivosti. Tù so bivali svoje dni vitezi z enakim imenom. Okoli leta 1320 je živel *Niko Šaleški*, ki je *Šalek Otonu Eggensteinskemu* prodal, poslej so ga pa tudi celjski grofi imeli. Vitezi šaleški pa se še pozneje nahajajo. Sedaj je ta razvalina v vitez *Gadollovi* lastnini.

Pod razvalino stoji pri cesti, ktera na Slovenski gradec peljá, *Šaleška vas*, ki precej hiš ima in pod *Šmarško* faro spada. Od tod je pol četertinke ure hoda do *Valenja*. *Valenje* je terzič s kakimi 30 hišami in 300 prebivavci; ima čedno cerkvico sv. *Matere Božje*, v kateri je posebno oltar lep in znamenit. Ona je v precej starem času sozidana bila. Pred letom je še bila podružnica skalske, sedaj pa je *Šmarške* fare. Tudi poštna postaja je tù med *Celjem*, *Šostajnom* in *Slovenskim gradcom*. *Valenje* stoji lepo pri *Paki* in se proti jugu na hribček naslanja, ki je precej sterm, okoli in okoli z goščavo obdán in na njem stoji ponosno starodavni lep grad *Valenjski*. Terd in močan je moral nekdaj biti ta grad, da je dvakrat se zoperstavil turški sili. Plenili in požigali, podirali in ropali so namreč ti neverniki 1643. leta v tem kraju, pa vendar jim ni obveljalo svoj polomesec in konjski rep tù postaviti. Zapodili so jih. Pred nekoliko leti se je našlo več vozov mertvaških kostí v zemlji pri gradu, ki menda od te obsede izvirajo. Trudil sem se več o tem gradu pozvediti, pa akoravno sem iz starih pisem, ktere sem v roke dobil, močno prah pihal in brisal, vendar nisem mogel ničesar znamenitega in za-

nimivega v njih najti. Večji del starinskih pisem od tega gradu je v ptujih rokah. Pripoveduje pa se o tem gradu, kakor skoro o vsakem mnogo praznih pravlic. Grad je prišel nedavno iz lastnine verlega gospoda grofa *Hubert d'Harnoncourta* v druge roke. Akoravno je *Valenje* majhen, skoro najmanjši terg, najdeš tù vendar mnogoverstne rokodelce: klobučarja in sedlarja, mizarja in čevljarja, krojača in kovača itd., ki so prav izurjeni.

Jezik slovenski po in okoli *Valenja* je nekoliko drugačen, kakor na pr. po *Savinski dolini*. Govoré namreč bolj počasno in široko in imajo svoj „što, šta“, ali pa „šet, šeta, šeto“; na pr. „šta krava, što tele, šeto vino“ itd. Vendar za prašavni „kaj?“ nikoli ne rabijo „što.“ Vidi se tudi tù, da v vsakem selu skoro drugo podnarečje govorijo. Dostikrat sem poslušal, kako so popevali ljudje pri veselicaх pesem, ktera se tako-le začne:

„Vesela je skalska dolina,
Je polna veselja in vina;
Kdor hoče veselo živeti,
Ta mora v *Valenje* *) zleteti“ itd.
(Konec sledí.)

Ogled po svetu.

Kteri narod je najbolj izobražen v Evropi?

(Svobodno po ilirskem).

Vprašanje le-to je tako važno, da si človek skoraj ne upa dati odgovora na-nj. Mi Slovenci in sploh Slovani naj bi se pač ne podstopili ziniti od tega, da se med perve štejem. Kaj bomo mi, ki nas svet še tako rad pita z „barbari!“ — *Al Anglež Buckle* v svoji knjigi „*History of civilisation*“ („povest izobraženosti“) nekako napeljuje tako vodo na naš mlin, da bi misli naše postale kmalo res „visokoleteče.“ Poslušajmo: V svoji povesti navaja *Anglež* med drugim tudi število samomorov v novejših časih ter dokazuje, „da kolikor več je med svetom izobraženosti, toliko več je tudi samomorov.“ — Je li omika ali izobraženost tega kriva ali ne, si mi terditi in razsoditi ne upamo; al kaže se, da bi vendar le utegnilo temu biti tako. V 5 letih (od 1852 do 1856) se je v zedinjenih angleških deržavah (ondi, kjer se toliko hrusta in vpije o omiki) samomorno končalo 5416 ljudi, namreč 3886 možkih in 1519 žensk, tedaj čez 1000 leto in dan. — Mi *Jugoslaveni* („divji narod“, se vé da!) navadno čakamo, da nas smert sama pokosí. Je li več junaštva treba k temu, poterpežljivo terpeti muogotere nadloge življenja ali pa zapoditi si kuglo v mozgane, tega mi ne bomo ogibali tukaj, ker odgovor na to vprašanje je lohak; da pa je vkljub vse nam od mnogih strani očitane sirovosti vendar več močnodušnosti in več svete vere med nami, kakor marsikje drugje, spričujejo nam ravno oni redki primerljeji samomorov med nami. Gledé na toliko žalostni sad omike — ako se samomori po *Angleževih* besedah res za kaj tacega ceniti smejo — naj nam tedaj clo nič ne bodi žal, da nismo tako izobraženi kakor *Angleži*, ki se čislajo za pervake, ali *Francozi*, ki tudi hočejo biti prvi, ali pa *Nemci* in *Italijani* in vsi ostali drugi, ki menijo, da nosijo zvonec omike. Otacih okoljšinah in napredkih izobraženosti le ostanimo ponizno zadaj in poterpimo! — saj stoji pisano: „pervi bodo poslednji, in poslednji bodo prvi!“ Jos. Levičnik.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Gradca. 29. nov. zjutraj je prejel v poslednjih „*Novicah*“ omenjeni hudodelec plačilo svoje hudobije na kolu. Težko bi si bil kdo mislil, da v takim grozovitem hudodelniku, kakor je bil ta, je tičalo tako babje serce. Ko so mu brali sodbo, je začel izperva vekati, potem pa

*) Tù se imenuje kraj, kjer se pesmica popeva.